

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci účasti odsouzeného na pohřbu osoby blízké

Ve zprávě o šetření ze dne 4. října 2023 jsem dospěl k závěru, že Věznice Horní Slavkov pochybila, když zamítla žádost stěžovatele pana A., t. č. ve Věznici Horní Slavkov, opustit věznici, aby se mohl zúčastnit pohřbu svého syna.

Vyzval jsem proto ředitele Věznice Horní Slavkov plk. Mgr. Roberta Frýdeckého, aby se ke zprávě o šetření vyjádřil a sdělil, jaká opatření k nápravě přijal.

A. Vyhodnocení vyjádření úřadu a navržená opatření k nápravě

Ředitel Věznice Horní Slavkov neuznal pochybení a nepřijal dostatečná opatření k nápravě. Vydávám proto závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Řediteli Věznice Horní Slavkov navrhuji, aby přijal toto opatření k nápravě:

Vyhodnocovat žádosti odsouzených k přerušení výkonu trestu z rodinných důvodů na základě správního uvážení, které zohlední veškeré okolnosti daného případu a vyhodnotí zájmy všech stran.

B. Odůvodnění

Postupně shrnu závěry ze zprávy o šetření, pak obsah vyjádření ředitele Věznice Horní Slavkov ze dne 18. října 2023 a nakonec připojím své závěrečné hodnocení.

B.1 Závěr šetření

Stěžovatel žádal o povolení opustit věznici na dobu 12 hodin (a to dne 28. července 2023 od 8 do 20 hodin). Návrh ředitel věznice zamítl dne 27. července 2023, a to na základě doporučení členů odborné komise. Komise měla 9 členů, 7 z nich hlasovalo proti povolení opustit věznici, 2 (vychovatel a sociální pracovník) hlasovali pro povolení.

V odůvodnění zamítavého rozhodnutí bylo uvedeno, že stěžovatel vykonává trest odnětí svobody za zkrácení daně, poplatku a podobné platby ve věznici s ostrahou ve vysokém stupni zabezpečení. Délka trestu odnětí svobody nepodmíněně činí 5 let a 6 měsíců. Stěžovatel byl v minulosti dvakrát trestán, ve výkonu trestu odnětí svobody je poprvé. Plánovaný konec trestu je stanoven na 13. března 2028. Dne 6. prosince 2022 stěžovatele zařadili na oddíl trvale pracovní nezařaditelných odsouzených (stěžovatel uvedl, že je invalidní ve třetím stupni), byl stanoven standardní program zacházení, stěžovatel úspěšně ukončil aktivitu — Základy práva a společenská výchova. Program zacházení stěžovatel plnil, chování a vystupování měl na požadované úrovni, pokyny zaměstnanců věznice také plnil. Stěžovatel se snažil o nekonfliktní průběh výkonu trestu, hádky a spory nevyhledával. Ve svých osobních i vězeňských věcech udržoval stanovený pořádek, o hygienu a osobní vzhled dbal. Ve svém volném čase se věnoval sledování televize a sportu. V průběhu výkonu trestu byl 2krát odměněn, kázeňsky trestán nebyl (sám stěžovatel uvedl, že mu nebyl zapsán jakýkoliv negativní poznatek). V rámci vnitřní diferenciaci je stěžovatel zařazen do druhé skupiny. Do-

posud se neúčastnil extramurální aktivity v souvislosti s programem zacházení a neabsolvoval opuštění věznice s návštěvou. Z aktuálního psychologického vyšetření nebylo možné zhodnotit riziko selhání při přerušení výkonu trestu. Stěžovatel uvedl, že nemá žádné dluhy.

V dané věci jsem neshledal důvody pro to, aby věznice neumožnila stěžovateli účast na pohřbu vlastního syna. Drtivá většina sledovaných kritérií (uvedených v odůvodnění rozhodnutí ředitele věznice) byla pozitivních a odůvodnila by spíše povolení opuštění věznice. Skutečnost, že stěžovateli nebylo dosud umožněno opuštění věznice v souvislosti s návštěvou, není rozhodující; poprvé to mohlo být právě v tomto případě. Uvedl jsem, že fakt, že u stěžovatele nebylo možné z aktuálního psychologického vyšetření zhodnotit riziko selhání při přerušení výkonu trestu, nemůže být důvodem k zamítnutí žádosti. Podotýkám, že psycholog byl členem komise, která rozhodovala o povolení stěžovatele opustit věznici, a psycholog tak mohl před svým rozhodnutím uskutečnit se stěžovatelem pohovor.

Věznice navíc postupovala v rozporu s vnitřním předpisem vězeňské služby, kdy jednotliví členové v případě nedoporučujícího stanoviska stručně neodůvodnili své zamítavé stanovisko. Vychovatel, který se stěžovatelem pracuje v těsném kontaktu v každodenním osobním styku a zná jeho osobnost nejlépe, navrhoval žádosti vyhovět; stejně tak sociální pracovník. Všechny skutečnosti svědčily spíše tomu, aby stěžovatel dostal povolení k opuštění věznice.

B.2 Vyjádření ředitele Věznice Horní Slavkov

Ředitel Věznice Horní Slavkov uvedl, že úmrtí osoby blízké je vždy tragická a velice citlivá událost. Povinností ředitele věznice je však danou žádost zhodnotit objektivně (tedy bez emocí) v souvislosti s případným bezpečnostním rizikem, které může při povolení opustit věznici odsouzeným bez doprovodu nastat. Ředitel věznice uznal, že drtivá většina stanovených kritérií¹ byla ve vztahu ke stěžovateli pozitivní. Podotkl ovšem, že za daných okolností může, nikoliv musí přerušit výkon trestu z rodinných důvodů.

Rozhodnutí ředitele vždy dle jeho názoru vychází ze získaných poznatků ke každému individuálnímu případu. Se stěžovatelem provedl ještě před podáním samotné žádosti pohovor zástupce ředitele věznice, právě s přihlédnutím k citlivosti a výjimečnosti daného případu. Stěžovateli vysvětlil administrativní postup a možnosti, jaké u takového případu mohou nastat. Stěžovatel k tomu údajně uvedl, že s opuštěním věznice sám ani nepočítá, že svou současnou situaci chápe a samotnou žádost podal čistě jen pro formu.

V dané žádosti tedy věznice konkrétně zhodnotila bezpečnostní rizika, a to zejména délku uloženého trestu – 5,5 roků odnětí svobody; odsouzený má vykonat ještě více jak 4/5 uloženého trestu. I když je program zacházení odsouzeným plněn a jeho chování a vystupování je na požadované úrovni, nebyl pro svou délku uloženého trestu doposud zařazen na extramurální akce v souvislosti s programem zacházení. Stěžovatel nepracuje na nestřeženém pracovišti ani na pracovišti s volným pohybem, a zejména současný výkon trestu nenastoupil

1 Ustanovení § 16 odst. 5 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 46/2017, o postupu při přerušení výkonu trestu odnětí svobody nebo trestního opatření odnětí svobody, opuštění věznice v souvislosti s návštěvou nebo programem zacházení a povolování účasti odsouzených na akcích konaných mimo věznici.

dobrovolně sám, nýbrž byl do výkonu trestu dodán. Ředitel věznice připustil možnost prvního opuštění věznice stěžovatelem v souvislosti s účastí na pohřbu. Komise se však k němu nepřiklonila na základě výše uvedených bezpečnostních rizik.

Ředitel věznice dále uvedl, že každý odsouzený, který má povoleno opustit věznici, je nejprve posouzen v členitém procesu tak, aby byla případná rizika spojená s opuštěním věznice včas detekována. I díky tomuto postupu se ve Věznici Horní Slavkov téměř nevyskytují případy odchodu z nestřežených pracovišť a zneužití volného pohybu.

Ředitel věznice respektoval výtku, že v daném rozhodnutí není obsaženo alespoň stručné odůvodnění stanovisek jednotlivých členů komise. V dané věci přijal opatření formou projednání dané problematiky se zástupcem ředitele a v rámci komise k extramurálním aktivitám.

B.3 Závěrečné hodnocení

Pro naléhavé rodinné důvody může ředitel věznice přerušit odsouzenému výkon trestu až na 10 dnů během kalendářního roku.² Uvedené slovo „*může*“ rozhodně neznámá jakoukoliv bezbřehou libovůli při rozhodování; právě naopak. Věc by měla být rozhodnuta s ohledem na vyvážení všech zájmů zúčastněných stran. Uvedená pravomoc ředitele věznice podléhá tzv. správnímu uvážení. Jde o oprávnění správních orgánů³ určitou věc samostatně posoudit a rozhodnout o ní. V rámci tohoto uvážení nejsou vázány zákonem k jediné možné alternativě. Vyplývá to ze samotné povahy každé takové věci; nelze nikterak paušalizovat, že za předem stanovených okolností bude rozhodnutí správního orgánu kladné či záporné. Správní orgán však nemá možnost zcela neomezené volby, nemůže ve svém rozhodování postupovat libovolně nebo nahodile (zásada zákazu zneužití správního uvážení).

Správní orgán dbá, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly (zásada ochrany veřejného zájmu, zásada individuálního posouzení každé věci a zásada legitimního oprávněného očekávání).⁴

Z uvedeného vyplývá, že věznice má při rozhodování brát v potaz nejen bezpečnostní hledisko. Měla zkoumat také důvody, proč odsouzení žádají o přerušování výkonu trestu z rodinných důvodů, a to v kontextu práva na rodinný a soukromý život dle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, které náleží i odsouzeným,⁵ samozřejmě s přihlédnutím k omezením vyplývajícím ze samotného výkonu trestu odnětí svobody.

2 Ustanovení § 56 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

3 Dle § 1 odst. 3 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, je vězeňská služba správním úřadem.

4 Ustanovení § 2 odst. 4 správního řádu.

5 Dle článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhlášené pod č. 209/1992 Sb.) má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

V situaci, kdy by stěžovatel uvedl, že s opuštěním věznice sám ani nepočítá, že svou současnou situaci chápe a samotnou žádost podal čistě jen pro formu, by se zřejmě následně neobracel se svým podnětem na veřejného ochránce práv. K uvedenému tvrzení ředitele věznice, které není nikterak dokladováno, nemohu tedy jakkoliv přihlížet. Navíc by takové konstatování nemělo mít žádný vliv na to, jak bude jeho žádost posuzována.

Ačkoliv skutkové okolnosti této věci již byly uvedeny výše, pokusím se je znovu stručně shrnout:

Skutečnosti **PRO** povolení opustit věznici: opuštění pouze v rámci jednoho dne (12 hodin), nejednohlasnost při rozhodování (vychovatel a sociální pracovník byli pro), nenásilná trestná činnost, první trest odnětí svobody, zařazení na oddíl pro trvale pracovní nezařaditelné v souvislosti se zdravotním stavem stěžovatele (třetí stupeň invalidity), úspěšné ukončení stanovené aktivity, plnění programu zacházení, chování a vystupování na požadované úrovni, plnění pokynů zaměstnanců věznice, nekonfliktní průběh výkonu trestu, plnění stanoveného pořádku (včetně hygieny a vzhledu), 2 odměny, absence kázeňských trestů, absence negativních poznatků, absence dluhů.

Skutečnosti **PROTI** povolení opustit věznici: zařazení stěžovatele do vysokého stupně zabezpečení věznice s ostrahou, neúčast na extramurální aktivitě (včetně opuštění věznice v souvislosti s návštěvou), nevykonaná většina uloženého trestu (4/5), absence pracovního zařazení mimo věznici, nedobrovolný nástup do výkonu trestu.

Skutečnosti **NEUTRÁLNÍ**: zařazení do druhé prostupné skupiny vnitřní diferenciaci, nemožnost zhodnotit riziko selhání z aktuálního psychologického vyšetření.

Touto jednoduchou sumarizací chci přehledně znázornit, že skutečnosti, které odůvodňovaly povolení opuštění věznice v souvislosti s účastí na pohřbu, početně převažují (15 skutečností pro, 5 proti, 2 neutrální). K tomu se tentokrát z kvalitativního hlediska přidává, že všech 5 skutečností, které svědčí proti, nejsou ani v jednom případě zásadního charakteru, resp. není zde uvedena ani jedna skutečnost, kterou charakterizuje vnitřní předpis vězeňské služby jako takovou, k níž se musí vždy přihlížet, a jejichž výčet jsem uvedl již ve zprávě o šetření.

Za přijetí opatření týkající se administrativního pochybení (neuvezení stručného odůvodnění jednotlivých členů komise) děkuji a považuji ho za dostatečné.

C. Výzva ke zjednání nápravy

Závěrečné stanovisko zasílám řediteli Věznice Horní Slavkov a žádám, aby mi podle § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělil, zda provedl navržené opatření k nápravě. Odpověď bych rád obdržel v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska.

Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Brno 2. listopadu 2023

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv